

Czech- Estonian relations in the context of the turbulent 20th century

Luboš Švec

Charles University

Prague

Prehistory: Czechoslovak legions and Latvian riflemen: Siberia 1918-20

Czechoslovak legions: fighting
against bolsheviks in
Siberia: Cooperation with some
Estonian emigrants (Marta
Remelgas).
Back to Europe together!

Le train blanc sibérien

Č. stráž p. 47. stráž a zastavovacího internčního sklada v Kurgane.

Les sentinelles sibériennes gardent, par 47° de froid, les
de l'intendance à Kurgan.

Czechoslovak policy between Russian visions and Baltic reality

- President T. G. Masaryk & E. Beneš
- Masaryk's idea of the democratic federalized Russia (New Europe)
- Restrained stance towards the Baltic states (support against Germany but not against Russia)
- Winter/spring 1920/21: The collapse of illusions about the fall of the Bolsheviks
- 1921 Conception of gradual economic and political penetration in Russia – Baltic gates for Russian market
- X the first Czechoslovak prime minister K. Kramář: Slavic conception – restoration of Russian empire. Kramář in opposition.

Recognition with hesitation

Summer- autumn 1921: Intensification of diplomatic pressure in Prague = making of Baltic „lobby“ – social democrats, agrarians.

- September 1921 Membership in the League of Nations
- Intervention of President Masaryk succesful
- **Final recognition de iure 29th December 1921**
- **Estonia, Latvia and Lithuania, diplomatic note from January 5 1921.**

Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) a Edvard Beneš (1884-1948)

Czechoslovak- Estonian interwar relations

- Since 1921 Czechoslovak consul in Tallinn,
- 1927/28 chargé d'affaires, envoy residing in Warsaw. Jaroslav Lípa (Czechoslovak chargé d'affaires to Latvia, since 1935 envoy to Latvia and Estonia; residing in Riga.
- 1927 trade treaty. Problems of trade imbalance ← Permanent surplus of Czechoslovak trade.
- **Baltic Entente** welcomed as an factor of stability.
- 1935 Czechoslovakia – France – Soviet Union alliance x Baltic Entente ↗ neutrality 1938.
- Neither Czechoslovakia (German occupation March 1939) nor Estonia (Soviet occupation June 1940) succeeded!

Jaroslav Lípa (Czechoslovak chargé d'affaires, since 1935 envoy to Latvia and Estonia, residing in Riga.

Munich 1938 in Estonian cartoon

Czechs and Estonians in perestroika time

- Semiotist, literary scientist and writer **V. Macura** – 1975 the **Baltic Union (Baltský svaz)**
- = unformal group of translators, writers, bohemians
- Macura's relations with Tartu University and Estonian writers and poets
- 1987 visit of writer Arvo Valton in Prague - V. Havel
- **Paradox of perestroika:** press freedom in Estonia x communist censorship and persecution of opposition in Czechoslovakia till November 1989
- Eesti Rahvarinne and Union of Writers – protests against imprisonment of V. Havel in March 1989
- 29. 5. 1989 interview of journalist Marianne Mikko with V. Havel for Estonian broadcasting

Charta 77 – open letter to H. Kohl, the 26th May 1989 with appeal to annul consequences and support self- determination of the Baltic nations

Bundeskanzler
Dr. Helmut Kohl
BRD

V Praze, dne 26.5.1989

Vážený pane spolkový kancléři,

jako výsledek paktu mezi Hitlerem a Stalinem byly tři baltické státy protiprávně anektovány, v letech 1941-49 bylo na 600.000 jejich obyvatel deportováno a po dalších 50 let byla existence estonského, lotyšského a litevského lidu ohrožena.

U příležitosti 50.výročí paktu Molotov-Ribbentrop Vás prosíme, vážený pane spolkový kancléři, abyste se zasadil za anulování tohoto paktu i za právo baltického lidu na sebeurčení.

Václav Havel - dramatik, Jan Urban - novinář, Saša Vondra - publicista,
Anna Šabatová, Petr Uhl - novinář, Jan Křen - historik, Ivan Lamper -
novinář, Jáchym Topol - spisovatel, Zbyněk Hejda - spisovatel a vydavatel,
Petruška Čustrová - vydavatelka, Václav Benda - katolický filosof,
Emanuel Mandler - publicista, Bohumil Doležal - literární kritik, Martin
Palouš - filosof, Radim Palouš - pedagog, Dana Němcová - psychologka,
Rudolf Battěk - sociolog, František Řehánek - inženýr, Pavel Bergmann -
historik, Tomáš Hradílek - agronom, Petr Pospíchal - Polsko-čs.solidarita,
Stanislav Devětý - technik, Josef Danisz - právník, Zdeněk Jičínský -
právník, Markéta Fialková - technik, Václav Malý - katolický kněz,
Zdeněk Urbánek - spisovatel, Ladišlav Lis - politik, Libuše Šilhánová -
socioložka, Lenka Procházková - spisovatelka, Jan Štern - publicista,
Petr Placák - spisovatel, Čestmír Hunát - technik, Stanislav Penc - zedník,
Jaroslav Kuchyňa - pedagog, Jan Hrabina - topič.

Baltic Way, 23th August 1989

EFA.204.0.252907

V. Macura – demonstration at Wenceslaus square 1990

Re-establishment of Czechoslovak-Estonian diplomatic relations: Soviet shadow

- Visit of E. Savisaar in Prague in January 1990 – ER-OF declaration – shared values and support
- Policy of principles or *Realpolitik*?
- President Havel's invitation to Prague for Gorbachev and Landsbergis to settle dispute.
- 30-31 May 1990 Landsbergis – Havel in Prague
- **Conception of gradual steps** for support of Lithuania and other Baltic republics
- V. Havel's support of the Baltic participation in CSCE (later OSCE) in Paris in December 1990 x Gorbachev. **Baltic question international**, not Soviet internal matter! = **First discrepancy between Czechoslovak and Soviet policy**

Eesti Rahvarinne – Občanské fórum – the first contacts – E. Savisaar's visit in Prague -declaration of the 18th January 1990 – shared values back to Europe + support!

Společné prohlášení představitelů vedení Občanského fóra a Lidové fronty Estonska

18. ledna 1990 se uskutečnilo v Praze na půdě Občanského fóra setkání výše uvedených stran.

Výsledkem této politické konzultace je společné prohlášení vyjadřující shodu v hlavních směrech činnosti obou stran – jak v zásadách tak i v organizačních strukturách.

1. Obě hnutí vznikla na širokých všeobecně uznávaných demokratických a sociálních základech, ve své činnosti vycházejí v maximálně možné míře ze zásad tolerance, politického pluralismu a respektování osobní svobody. Jejich cílem je uplatňování moci zdola. Cílem obou hnutí byl a bude zápas s totalitním režimem státního socialismu, s dosavadním monopolním a privilegovaným postavením komunistických stran, proti ideologickému diktátu a mocenskému monopolu, jehož důsledkem byla degradace a rozbití národních hospodářských systémů a normálních politických struktur. Komunistické strany musí obhájit své místo v poctivém zápasu ideí a politických cílů, jejich práva musí být vymezena zákonem a rovnoprávným postavením všech politických stran.

Cílem obou hnutí je návrat jejich národů jako otevřených společenství do evropské rodiny civilizovaných národních států. Obě hnutí spatřují místo svých zemí v jednotném neopolitickém regionu, od Pobaltí po střední a východní Evropu. Uvědomují si, že procesy probíhající v tomto regionu, mají svou vzájemnou podmíněnost, hlubokou demokratickou shodu.

Domnívají se, že podstatnou překážkou k překonání hluboké hospodářské, politické a morální krize je zastavení přestavbových procesů a neustálé oddalování počátku hospodářské reformy v SSSR, což je provázeno také přežitím obsahu a forem stávající RVHP. Obě strany jsou názoru, že tvrzení, která nám byla po celé roky předkládána a vyjadřují opak,

- 2 -

ztratila svou důvěryhodnost a postrádají jakýkoliv pozitivní politický smysl.

2. Obě hnutí se domnívají, že v jejich činnosti a politickém postavení začala nová etapa, která vyžaduje, na rozdíl od dosavadních, rozhodnější a jasnější politická řešení. Nastal čas, kdy je třeba začít deklarovat a realizovat úsilí našich zemí a národů o samostatnost. Je za námi doba kompromisů a polovičatých řešení. Obě hnutí považují za nutné vyjádřit vzájemnou podporu při uskutečňování těchto záměrů. V této souvislosti vyjadřuje Československá strana svou podporu Estonsku zvláště při znovuožnovování jeho vlastní státnosti.

Obě strany jsou toho názoru, že v dané situaci jim náleží objektivně dloha základních garantů demokratizace v obou zemích a tuto roli vzájemně respektují. S ohledem na to považují za správné zříditi vzájemná zastoupení obou hnutí.

3. Obě strany vyjádřily své přání napomáhat při řešení stávajících vojenských a geopolitických problémů ve východní Evropě a působit v duchu závěrečného aktu helsinské konference 1975 a ve smyslu tohoto aktu jako celku. Estonská strana vyjádřila plnou podporu politickému úsilí Československa o stažení sovětských vojsk z území ČSSR.

Československá strana považuje za nutné dosažení adekvátní regulace politického a právního statutu baltických států, podporuje přání baltických zemí o zahájení dialogu, založeného na rovnoprávnosti a vzájemném respektování, s centrem v SSSR, které by směřoval k obnovení státnosti Estonska, Lotyšska a Litvy. Československá strana vyjádřila ochotu napomáhat zprostředkování takového procesu.

- 3 -

Estonská strana vyjádřila ochotu napomáhat politickými prostředky k dosažení náhrady Československu ze strany SSSR za škody způsobené v letech 1968 - 1969 v důsledku vojenské okupace.

4. Obě strany považují za užitečné uskutečnit ještě před celoevropskou konferencí o spolupráci a bezpečnosti /Helsinky II/ konzultativní setkání představitelů demokratických frakcí východoevropských a baltických parlamentů. Estonská strana informovala Československou stranu o kladném stanovisku maďarského Demokratického fóra k této otázce. Československá strana přijala návrh estonské strany realizovat takovéto setkání na jaře tohoto roku v Tallinnu.

5. Pro obnovení historické paměti a historického poznání svých národů považují obě strany za užitečné organizovat výměnu učitelů historie a studijních materiálů, s cílem dosáhnout skutečného pochopení událostí let 1939 - 1940 v Pobaltí, na druhé straně pochopení událostí let 1948, 1968 - 1969 v Československu.

6. Obě strany považují za nutné doporučit představitelům svých hnutí ve vládách, aby uskutečnili rychlé kroky k navázání vzájemné spolupráce v oblasti obchodní, hospodářské a kulturní na základě rovnoprávných partnerských vztahů.

x x x

Na závěr setkání si obě strany pořídily úspěch v nadcházejících parlamentních volbách a dohodly se na tom, že si budou v průběhu začínajících volebních kampaní vzájemně poskytovat všestrannou materiální, morální a politickou pomoc.

Za
Občanské fórum

Za
Lidovou frontu Estonska

V Praze dne 18.ledna 1990

Final recognition: the Baltic question and Soviet pressure

- Bloody January in Vilnius and Riga – protest demonstrations in Prague, Havel and government - sharp critics of Soviet intervention.
- Support of Gorbachev or the Baltic independence? Support of peaceful way not power solution!
- February 1991 Visegrad group established (CZ, Poland, Hungary)
- The Baltic group in CZ Parliament –direct contacts and monitoring in Lithuania in February 1991

Soviet pressure → x Havel and CZ government- long term process of Baltic independence.

- **De jure recognition of the Baltic states 29th August 1991.**

Reestablishment of diplomatic relations between Czechoslovakia na Estonia, Latvia and Lithuania, 8th September 1991

JOINT STATEMENT

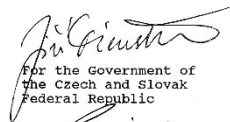
On September 9, 1991 in Tallinn, the representatives of the Government of the Czech and Slovak Federal Republic, Republic of Estonia, Republic of Latvia and the Republic of Lithuania signed joint documents on the restoration of diplomatic relations.

This historical occasion is a clear signal that the parties to the Tallinn meeting consider the Accords of Munich, as well as the infamous Molotov-Ribbentropp Pact to be null and void, inclusive of all their historical consequences. The necessary negotiations on ways of removing the remaining formal obstacles shall be conducted upon the expressed and determined will of all the parties as soon as possible.

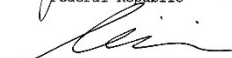
On this occasion, they stated that the recognition of independence of, and the restoration of diplomatic relations with the Baltic States -Estonia, Latvia and Lithuania by the Czech and Slovak Federal Republic is an important act which will open a new era of their inter-state relations.

The Czech and Slovak Federal Republic will furthermore support Estonia, Latvia and Lithuania in their endeavour to join European structures, the United Nations and other international organizations.

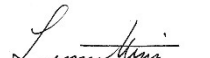
Tallinn, September 9, 1991

For the Government of
the Czech and Slovak
Federal Republic

For the Government of
the Republic of Latvia

For the Government of
the Republic of Estonia

For the Government of
the Republic of Lithuania

Restauraton of diplomatic relations meeting on 8th September 1991 in Tallinn

- Lithuanian minister of foreign affaires A. Saudargas,
- Czechoslovak minister of foreign affaires J. Dienstbier,
- Latvian vice-minister of foreign affaires M. Virsis,
- Estonian minister of foreign affaires L. Meri